

Anica Bidar
Lesično 40
3261 Lesično

Lesično, 23. 3. 2022

Ustavno sodišče RS
Beethovnova ulica 10
SI-1001 Ljubljana
p. p. 1713
Slovenija

POBUDA ZA ZAČETEK POSTOPKA OCENE USTAVNOSTI IN ZAKONITOSTI

Izpodbojni pravni akt:

- Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I)

Pravni interes in neskladje z Ustavo socialistične Republike Slovenije:

- Pobudnica Anica Bidar (v nadaljevanju: pobudnica) je državljanica države Republike Slovenije. Ker je bila Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I z dne 28. 12. 1991) sprejeta protiustavno in v neskladju z Ustavo socialistične Republike Slovenije (Uradni list SRS, št. 6-44,74 z dne 28. II. 1974 SRS, št. 6/1974), in sicer tako, da se je od dne 25. 6. 1991, po sprejetju Temeljne ustavne listine, s katero je Republika Slovenija postala samostojna in neodvisna država, opustilo izvedbo volitev v skupščino socialistične Republike Slovenije, s tem pa se je pobudnici odvzela temeljna pravica, in sicer temeljna ustavna pravica do glasovanja, kot tudi celotnemu ljudstvu, ki so bili državljani nove države Republike Slovenije. S konstituiranjem nove države, in sicer države Republike Slovenije, ki je nastala dne 25. 6. 1991, na podlagi prej opravljenega plebiscita dne 23. 12. 1990, je novo nastalo državo po 25. 6. 1991 vodila socialistična skupščina Republike Slovenije, ki je bila izvoljena v prejšnji državi federaciji, in sicer v državi socialistične federacije republike Jugoslavije. Z odvzemom pravice do glasovanja je socialistična skupščina Republike Slovenije, ki se je konstituirala dne 8. maja 1990 kot najvišji organ, protiustavno ostala na oblasti tudi od dne 25. 6. 1991. Ker je Ustavo Republike Slovenije, ki je bila sprejeta dne 23. 12. 1991, objavljena v Uradnem listu Republike Slovenije dne 28. 12. 1991, sprejel postavodajalec (dosledneje: ustavodajalec), katerega ljudstvo v novi državi Republike Slovenije ni potrdilo, še manj, niti izvolilo, je takšen najvišji pravni akt v celoti ničen ter ga je potrebno v celoti odpraviti, s tem pa je pravni interes pobudnice utemeljen.

I.

Dne 8. aprila 1990 so bile volitve v takratno ljudsko skupščino socialistične Republike Slovenije kot najvišjega organa. Na teh volitvah je zmagala koalicija DEMOS.

II.

Zakon o plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 44/90 – v nadaljevanju: Zakon o plebiscitu) je bil sprejet dne 6. decembra 1990 ter je v skladu z 12. členom Zakona o plebiscitu začel veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.¹ Skladno s 1. členom Zakona o plebiscitu na temelju trajne in neodtujljive pravice slovenskega naroda do samoodločbe, se je v socialistični Republiki Sloveniji izvedel splošni ljudski referendum, t. i. plebiscit za odločitev, ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država. Zakon o plebiscitu je temeljil na temeljnih načelih Ustave Socialistične republike Slovenije (Uradni list SRS, št. 6-44,74 z dne 28. II. 1974 – v nadaljevanju SRS) pod rimsko I., ki določa pravico vsakega (slovenskega) naroda do samoodločbe, vključujoč tudi pravico do odcepitve države socialistične Republike Slovenije od države socialistične federativne Republike Jugoslavije.

III.

Po prvem odstavku 1. člena ustave SRS je Socialistična republika Slovenija, država, ki temelji na suverenosti slovenskega naroda in ljudstva Slovenskega naroda in ljudstva Slovenije, na oblasti in samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, in socialistična samoupravna demokratična skupnost delovnih ljudi in občanov, slovenskega naroda in italijanske in madžarske narodne skupnosti. V skladu z drugim odstavkom 1. člena SRS je Socialistična republika Slovenija v sestavi Socialistične federativne republike Jugoslavije.

Na plebiscitu, ki se je v skladu s 5. členom Zakona o plebiscitu izvedel dne 23. decembra 1990, je bila soglasno sprejeta odločitev za samostojnost in neodvisnost države Socialistične republike Slovenije. Zakon o plebiscitu popolnoma napačno formulira referendumsko vprašanje v 2. členu, ko navaja: »*Na plebiscitu glasovalni upravičenci z »da« ali »ne« odgovorijo na vprašanje: »Ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?»*«. Republika Slovenija v skladu s prvim odstavkom 1. člena ustave SRS ni obstajala. Obstajala je Socialistična republika Slovenija. Samo Socialistična republika Slovenija se lahko v skladu z rimsko I ustave SRS na temelju samoodločbe in odcepitve slovenskega naroda, odcepi in postane država naslednica.

Na plebiscitu, ki je bil izveden 23. decembra 1990 je bilo na njem odločeno, da Republika Slovenija (pravilno v skladu z ustavo SRS – Socialistična Republika Slovenije) postane samostojna in neodvisna država. Skladno s 4. členom Zakona o plebiscitu je zavezovalo Skupščino Republike Slovenije, da sprejme v šestih mesecih od dneva razglasitve (razglasitev rezultata na plebiscitu je bila dne 27. 12. 1990) ustavne in druge akte ter ukrepe, ki so potrebni,

¹ Poudarjam, da je dikcija 12. člena Zakona o plebiscitu narobe formulirana, saj v tistem trenutku, torej ob sprejemu Zakona o plebiscitu ni bilo mogoče govoriti o Republiki Sloveniji, ampak pravilno o socialistični Republiki Slovenije.

da Republika Slovenija (pravilno: socialistična Republika Slovenije) prevzame izvrševanje suverenih pravic, ki jih je prenesla na organe SFRJ.

IV.

Pravica do suverenosti (neodvisnosti) izraža temeljno značilnost države Republike Slovenije, ki predstavlja najvišjo oblast na ozemlju Republike Slovenije in je neodvisna od vsake druge oblasti. Teritorialno suverenost države Republike Slovenije morajo druge države spoštovati. Druge države se tudi ne smejo vmešavati v notranje zadeve države Republike Slovenije. Načelo nevmešavanja (neintervencije) je sestavni del občega mednarodnega prava, kodificirana pa v 7. odstavku 2. člena Ustanovne listine OZN. Na podlagi Ustanovne listine OZN je bila sprejeta Deklaracija načel mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami, sprejeta z resolucijo Generalne skupščine OZN 2625 (XXV), 24. oktobra 1970. Ta deklaracija je bila sprejeta s konsenzom ter tako izraža stanje običajnega mednarodnega prava.² V Deklaraciji je kodificirana klavzula, ki določa, da nobena država ali skupina držav nima pravice, da bi se vmešavala, neposredno ali posredno, v notranje ali zunanje zadeve katerekoli druge države. Skladno z navedenim je posredna oborožena intervencija Republike Slovenije – kot »pomoč« državi Ukrajini, predstavlja kršitev mednarodnega prava.

V.

Zaradi prenosa suverenih pravic na državo Republiko Sloveniji (pravilno: na državo socialistično Republika Slovenije), ki je bila prenešana na zvezne organe, so se začela pogajanja z drugimi republikami v SFRJ o pravnem nasledstvu SFRJ in o bodoči ureditvi medsebojnih odnosov po načelih mednarodnega prava, vključno s ponudbo konfederalne pogodbe. Februarja 1990 je bil sprejet amandma XCIX, s katerim so bile na ustavni ravni Ustave SRS (vsaj načelno) pretrgane vse vezi z jugoslovansko federacijo. Ta amandma je namreč določil, da oblastne funkcije, ki so bile z zvezno ustavo prenesene na federacijo, prevzame republika. To je pomenilo, da vse oblastne funkcije opravlja republika, torej tiste, ki jih je že doslej na podlagi republiške ustave, in tudi tiste, ki jih je dotlej na podlagi zvezne ustave opravljal federacija po zveznih organih. Vendar ta ustavna odločitev ni bila uveljavljena takoj, temveč je vseboval ta amandma tudi prehodno določbo, po kateri – dokler skupščina Republike Slovenije ne odloči drugače – ureja Republika Slovenija (pravilno: socialistična Republika Slovenija) odnose z drugimi republikami v SFRJ in z organi SFRJ v okviru do tedaj veljavnih predpisov. Obdobje naj bi trajalo, dokler republiška skupščina ne odločilo, kdaj se konča prehodna ureditev in uveljavi ureditev odnosov, sprejetih v amandmaju XCIX.

Ker vsi pozivi republiške skupščine za sporazumno razdružitev niso bili uspešni, je republiška skupščina dne 25. junija 1991 sprejela Ustavni zakon za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 1/91-I in 45/94 – UZITUL-A; v nadaljevanju UZITUL). S takšnim normativnim pravnim aktom se je na pravni ravni ustanovila Republika Slovenija (pravilno: socialistična Republika Slovenija) kot samostojna in

² Izrek Meddržavnega sodišča v zadevi vojaške in paravojaške aktivnosti v Nikaragvi in v zvezi z Nikaragvo, ICJ Reports, 1986, str. 100-102.

neodvisna država ter s tem izvedla tudi deklarirano pravnoformalno odcepitev od jugoslovanske federacije.

VI.

UZITUL (znan kot Temeljna ustavna listina) je dne 25. junij 1991 v 1. členu določil, da organi Republike Slovenije (pravilno socialistične Republike Slovenije) prevzamejo v skladu s tem zakonom izvrševanje pravic in dolžnosti, ki so bile z Ustavo Republike Slovenije³ (pravilno: Ustavo socialistične Republike Slovenije) in Ustavo SFRJ prenesene na organe SFRJ. Glede prevzema zvezne zakonodajne funkcije, se je v skladu s 4. členom UZITUL v socialistični Republiki Sloveniji uporabljajo pravni predpisi, v kolikor ne nasprotujejo slovenskemu pravnemu redu.

S sprejemom Temeljne ustavne listine dne 25. 6. 1991 je bil pravno vzpostavljen nov, drugačen status Slovenije, kot ga je imela do tedaj. Do sprejema tega akta je imela Slovenija položaj federalne enote v jugoslovanski federaciji, po sprejemu pa status samostojne in neodvisne države: samostojne in neodvisne socialistične države Republike Slovenije.

VII.

Med pravom in državo ni razlike, država namreč obstaja v pravu kot pravni red. Pravo nastaja kot posledica družbenih potreb in stanja v družbenih odnosih. V sistemu notranjega prava države se pravne norme nahajajo v natančno določenih pravnih aktih. Pravni sistem države določa kateri pravni akti so potrebni za nastanek določene vrste pravnih norm, po kakšnem postopku morajo nastati, da jih je mogoče obravnavati kot skladne z ustavo in zakonite, in tudi kako se uporabljajo.

Kot narod – ljudstvo socialistične Republike Slovenije smo se na dan 25. 06. 1991 afirmirali v mednarodnem pravu, saj smo na ta dan vzpostavili lastno državo, in sicer: socialistično Republiko Slovenijo, ne pa Republiko Slovenijo. Predmet odcepitve na plebiscitu in v skladu z ustavo SRS – je bila socialistična Republika Slovenija. Republika Slovenija ni bila predmet glasovanja, saj v ustavi SRS ni obstajala, obstajala pa je socialistična Republika Slovenija.

Na ta dan, torej na dan 25. 06. 1991 je prenehal mandat koalicije DEMOS, kot tudi vseh drugih strank, s tem pa mandat izvoljenih v socialistično skupščino Republike Slovenije, ker so bili izvoljeni v prejšnji državi, in sicer v državi SFRJ dne 08. 04. 1990 do dne 25. 06. 1991, ko je bila sprejeta t. i. Temeljna ustavna listina s katero je socialistična Republika Slovenija postala samostojna in neodvisna država. Pred tem datumom je imela socialistična republika Slovenije položaj federalne enote. Z nastankom nove države bi bilo potrebno od dne 25. 06. 1991 opraviti nove volitve za zastopanje nove države, po pravnih pravilih 4. člena UZITUL in s to navezno okoliščino uporabiti ustavo SRS.

³ Ustava Republike Slovenije, ki je predmet izpodbijanja, je bila sprejeta dne 23. 12. 1991, objavljena v Uradnem listu RS dne 28. 12. 1991.

VIII.

Da je nastala nova država izhaja tudi iz prvega odstavka 3. člena UZITUL, ki določa da na ozemlju Republike Slovenije (pravilno: socialistične Republike Slovenije) ostanejo v veljavi mednarodne pogodbe, ki jih je sklenila Jugoslavija in se nanašajo na Republiko Slovenijo (pravilno: socialistično Republiko Slovenijo).

IX.

Ustavo Republike (Uradni list RS, št. 33/91-I z dne 28. 12. 1991) je sprejel ustavodajalec, katerega ljudstvo ni potrdilo v novi državi Republike Slovenije (pravilno: v državi socialistične republike Slovenije) temveč v prejšnji državi, in sicer v državi socialistične federativne republike Jugoslavije. Skupščina Republike Slovenije, katere predsednik je bil dr. France Bučar je dne 23. decembra 1991 z Odlokom o razglasitvi ustave Republike Slovenije razglasil Ustavo Republike Slovenije, ki jo je sprejela Skupščina Republike Slovenije na seji Družbenopolitičnega zbora, zbora občin in Zbora združenega dela istega dne.

X.

Odlok o razglasitvi Ustave Republike Slovenije je bil sprejet na podlagi tretjega odstavka 438. člena ter na podlagi 440. člena ustave Republike Slovenije (pravilno: socialistične ustave Republike Slovenije). Podrobnejša analiza navedenih določb se nanaša samo na postopek spremembe socialistične Ustave Republike Slovenije. Ne ureja pa postopkov, ki bi morali biti kodificirani v Ustavi socialistične Republike Slovenije, za sprejem nove Ustave. Postopek, ki ga navaja Odlok o razglasitvi Ustave Republike Slovenije, se nanaša na spreminjanje in dopolnjevanje veljavne Ustave – t. i. ustavnorevidijski postopek, ne nanaša pa se na postopek sprejemanje nove Ustave t. i. ustavodajni postopek.

XI.

Kriteriji za nastanek države so pravno določeni v 1. členu Konvencije iz Montevidea (1933), katera določa, da država kot subjekt mednarodnega prava mora izpolnjevati naslednje značilnosti: (a) stalno prebivalstvo; (b) definirano ozemlje; (c) vlado in (d) sposobnost vstopiti v odnose z drugimi državami. Država, v skladu s Konvencijo iz Montevidea, nastane, ko so izpolnjeni kriteriji za njen nastanek, ne pa zaradi priznanja. Tako kot priznanje ne more povzročiti nastanka države, tudi umik priznanja ne more povzročiti prenehanja obstoja države. Ravno zaradi navedenega je pravno dejstvo – priznanje države Republike Slovenije⁴ deklaratorne narave. Skladno z navedenim, bi se moralo od dne 25. 6. 1991 opraviti volitve v organe socialistične skupščine Slovenije, kot najvišjega organa po ustavi SRS. Zato je dne 25. 06. 1991 prišlo do protiustavnega nastanka oblasti, kar *mutatis mutandis* rezultira v državni udar.

⁴ Slovenija je dobila priznanja članic Evropske skupnosti decembra 1991 in januarja 1992, v OZN pa je bila sprejeta 22. maja 1992.

XII.

Pobudnica Anica Bidar, stanujoča Lesično 40, 3261 Lesično, predlaga, da Ustavno sodišče

odloči:

- 1.** V neskladju z Ustavo Socialistične Republike Slovenije, katera se uporablja na določenih prvega odstavka 4. člena Ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (UZITUL) je Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I);

- 2.** Ugotovitev iz prejšnje točke izreka ima učinek odprave.

S spoštovanjem,

Anica Bidar

Priloga:

- Kopija osebne izkaznice